

MUZIEK IN DE LAGERE SCHOOL

De muziekpraktijk in de eerste klas:

's Morgens een halfuur als dagopener en voorbereiding op de feesten.
Dit gebeurt bij voorkeur samen met de tweede en derde klas.

Wat komt er aan bod?

Zang:

De kinderen zingen eenstemmig en bouwen in de loop van drie jaar een uitgebreid liedrepertoire op.

De liederen worden gekozen uit het kinderliedrepertorium en uit de volkscultuur.

De grote feesten zijn de leidraad.

Herfstliederen,
Sint-Maartensliederen,
Adventsliederen,
Sinterklaasliederen,
Kerstliederen,
Nieuwjaarsliederen,
Driekoningenliederen,
Lichtmisliederen,
Carnavalsliederen,
Palm- en Paasliederen,
Lentelieder, en
Pinksterliederen,
Zomerliederen.

De meeste liederen zijn Nederlandstalig, maar er zijn ook heel wat Franse, Engelse, Duitse en enkele Italiaanse en Spaanse liederen. Andere talen kunnen ook als er materiaal voorhanden is en de uitspraak zo correct mogelijk kan gebeuren. Geen liederen aanleren in een vreemde taal als de uitspraak ervan niet correct kan gebeuren!

De tessituur (omvang) van de liederen beweegt zich in een vrij kleine ruimte. Zeker niet lager dan de c (de do bij het sleutelgat van de piano) en niet hoger dan de e (de mi die een octaaf en een terts hoger ligt dan

de c). Je let er goed op dat de kinderen steeds hoog genoeg zingen. Liederen moeten dus zeker niet altijd aangeleerd worden zoals ze in de liedbundels staan. Soms zijn de liederen te laag genoteerd, of in een bepaalde toonaard gezet om gemakkelijker op de blokfluit te kunnen spelen. Bij het zingen moet je daar echter niet per se rekening mee houden.

Alle liederen leer je op het gehoor aan.

Blokfluit:

Ieder kind van de eerste klas leert blokfluit spelen. Tijdens de ochtendmuziek is dit blokfluitspel slechts gedeeltelijk op hun niveau. De kinderen pikken daarbij op wat ze kunnen. Sommigen evolueren heel snel en kunnen na enkele weken al een paar liederen meespelen. Anderen nemen dat trager op, maar krijgen in de namiddagmuzieklessen een meer gestructureerd onderricht, waardoor ze geleidelijk toch ook de blokfluit leren bespelen.

Noot: Het is géén goed idee om Sinterklaas de blokfluit te laten brengen. De blokfluit moet er vanaf de eerste schooldag zijn. De blokfluit is pedagogisch materiaal en geen cadeau van een imaginaire heilige.

Alles gebeurt op het gehoor en vanuit de nabootsing. Vele kinderen zijn zeer sterk in de nabootsing en kijken bijzonder aandachtig naar de vingerzetting en leren zo blokfluit spelen. Anderen gaan meer vanuit het gehoor te werk en zoeken zelf de liederen op de blokfluit.

In de eerste klas gaat het steeds om de sopraanblokfluit, en dan met name die met de Duitse boring. De school voorziet best voor ieder kind een blokfluit in kunststof. Wie zelf een blokfluit koopt, krijgt de raad om een houten blokfluit aan te schaffen en dan liefst met Engelse boring (barokboring). De vingerzetting is dan een klein beetje moeilijker maar levert normaliter geen problemen op.

Tussendoor (bij wisseling van lessen of bij verhuis naar een ander lokaal, of gewoon tussen het werk door, door de leerkracht aangegeven of dikwijls ook spontaan vanuit de kinderen)

Bij barokboring (Engelse boring) is de derde opening van onderaan af (5e opening als je bovenaan begint te tellen) groter dan bij de Duitse boring. Daardoor moet je meer vorkgrepen gebruiken; bijvoorbeeld voor de tonen F en Bes moet je met pink en ringvinger van de rechterhand de onderste twee gaten afdekken. Barokboring geeft een meer homogene klank.

De liederen die 's ochtends aan bod komen worden neuriënd gezongen, of op een lettergreep (noe, lu, zo, enz.) of met de tekst. Zo worden de liederen veelvuldig herhaald en spontaan ingeoeffend. Dit zingen is zeer bevorderend voor de goede sfeer in de klas.

Namiddagmuziekles. In periodes van een drietal weken kun je ook 's namiddags muzieklessen geven. Wat omvatten die lessen?

Zang: In deze lessen wordt veel gezongen. Nu zijn de kinderen van de eerste klas op zichzelf, zonder de tweede en de derde klas. Hier wordt dan met veel aandacht gelet op de juiste **stemplaatsing**, er wordt aan **stemvorming** gedaan en ook de juiste (flank)**ademhaling** krijgt de nodige aandacht.

De **uitspraak** van de teksten wordt bijgeschaafd. De **articulatie** wordt verbeterd. Dit gebeurt allemaal zowel tijdens het zingen van de liederen als tijdens speciale oefeningen. Er is aandacht voor elk kind binnen de groepszang, maar ook afzonderlijk door voor- en nazingen. 'Brommertjes' worden intensief geholpen.

Blokfluit: Hier werk je heel systematisch, methodisch.

Zie: <https://www.cielen.eu/muziek-blokfluit-leren-spelen.pdf>

Je begint met de **koekoeksterts** (do - la). Die wordt herhaald op sol-mi, op fa-re en re-si. Volgens de letterbenaming: c-a, g -e, f-d, d-b. In deze volgorde. Je vangt aan met gekende liederen die op de koekoeksterts gebouwd zijn. Een zevental liederen worden courant gebruikt. Zingen en spelen wisselen voortdurend af. Ook voor- en naspelen. Daarbij ook improvisatie.

Door de koekoeksterts op verschillende plaatsen op de blokfluit te oefenen, wordt eigenlijk al bijna de hele blokfluit gebruikt en zijn de meeste vingerzettingen snel gekend.

Als de koekoeksterts op do-la goed gekend is, breng je — terwijl de andere tertsen nog voortdurend geoefend worden — de **zaagdeun** aan. Do-re-do-la (c-d-c-a). Deze herhaal je geleidelijk ook op andere toonhoogten: so-la-so-mi, fa-sol-fa-re.

Terwijl je koekoeksterts en zaagdeun nog volop oefent en herhaalt, komt de **prepentatoniek** aan de beurt (4 tonen), dan de opvulling van de grote terts (do-re-mi) en de **pentatoniek** (do-re-mi-sol-la), telkens op verschillende toonhoogten.

Dan volgt de pentatoniek met de **onderkwart**, het **hexachord** en ten slotte volgen de **diatonische** liederen. Van zodra deze laatste aan de beurt zijn, is de opbouw van het blokfluit leren spelen grotendeels voorbij.

Door het spelen op verschillende toonhoogten zijn in de eerste klas ook al — haast ongemerkt — de *fa-kruis (fis)* en de *si-mol (bes)* aangeleerd. Dat betekent dat je alle liederen die in de eerste klas aan bod komen ook op de blokfluit kunt spelen.

In deze muzieklessen grijp je ook terug op wat eerder aan bod kwam. Het gebeurt dus regelmatig dat je vrij moeilijke diatonische liederen afwisselt met eenvoudige zaagdeunliederen. Waarom? Om die kinderen die het tempo niet helemaal hebben kunnen volgen de kans te geven bij te benen.

Klokkenspel: Dit instrument wordt vooral gebruikt om het intervalbewustzijn te ontwikkelen. Je werkt weer heel systematisch. Je begint met de **α**: de zonneton. Dit is de eerste toon. Hij wordt op zichzelf beluisterd en gespeeld en je probeert de kwaliteit ervan te ontdekken. Het is ook de eerste toon die voor de ontwikkeling van een absoluut gehoor wordt aangesproken. Dat wordt al doende geoefend. Zingend en luisterend.

Vanuit de a (la) oefen je de **stijgende kwint**. Dan de **dalende kwint**. Dus: la-mi (hoog) en la-re (laag). Dit interval heet aanvankelijk: 'de stralende toon'.

Dan oefen je de **secunde**. La-si en la-sol. Dus ook stijgend en dalend. Dit is de 'beweeglijke toon'. Dit interval ligt namelijk aan de basis van elke melodievorming. Dankzij de secunde ontstaan er melodieën.

Dan komt de **kwart** (de staptoon). Veruit de meeste liederen beginnen met een kwartsprong, meestal dan nog in samenhang met een opmaat. Omdat veel stapmuziek en stapliederen juist met deze onderkwart aanvangen krijgt dit interval de benaming 'staptoon'.

Dan komt de **terts**, de grote en de kleine. Ze verschijnen als opvulling van de kwint en heten dan 'klokkentoon'.

Als je al deze intervallen rondom de centrale toon a (la) bijeenbrengt, krijg je de volledige diatonische reeks. Van dan af is het zaak de intervallen voortdurend te oefenen. Zingend en luisterend.

Je vertrekt in de eerste klas dus vanuit de *kwaliteit van de intervallen* en komt al oefenend tot het gebruik en het herkennen ervan. Dit is een sterke ondersteuning van het absolute gehoor.

Klokkenspelletjes gebruik je voor het spelen van eenvoudige liederen.

Orff-instrumentarium: Slagwerk, trom, pauk, metallofoon, xylofoon en dergelijke komen samen met handenklappen het ritmische proces ondersteunen. Voor- en naklappen, ritmische modules enz. komen aan bod. Op zichzelf staand of verwerkt in een groter geheel tezamen met zang en blokfluit.

Andere instrumenten worden in de eerste klas niet aangeleerd. Wie er al mee bezig is in de muziekschool mag zijn instrument ook meebrengen naar school. Het moet steeds om akoestische instrumenten gaan.

Notenleer: In de eerste klas gebeurt alles vanuit het gehoor. De kinderen krijgen nog geen notenbeeld.